

Den alvaresamme leken

Jan Lidbeck

Shamanens sång

Om en oundviklig människa. 360 s.
Helsingborg: Arconia, 2011. Pris SEK 244
ISBN 978-91-633-8674-9

Tittelen for omtalen av den foreliggende boken refererer, som hver nordiske leser forstår, til en norsk film som bygger på en svensk roman. Denne boken krysser nemlig også flere sjangergrenser. Multisjangerboken kan kalles roman og thriller, fortelling og refleksjon, faglig kritikk og politisk kommentar. Alt i én bok? Jo visst. Hva med medisinen i dette? Mer enn nok! Hva ellers? Noe som skiller og forener biomedisinsens forståelsesmodeller og tradisjonsmedisinsens kunnskapsgrunnlag. Dessuten? Hvordan én ung kvinne reddes av én leges ryggmarksrefleks og kliniske skjønn – og hvordan en annen ung kvinne drepes av mange legers manglende rygggrad og opportunistiske fagutøvelse. En bok om helter og skurker? Klart det, og alle er leger, noen bare kolleger, noen er venner – og bare én er far.

Faren til intensivsykepleier Johanna i Malmö behandler Habimana, barnebarnet til Goma, sjamanen i landsbyen Mukoma i Burundi, og redder hennes liv, mens Johanna behandles for følgen av en skade i nakken – inntil hun tar sitt eget liv i en innsjø i Sverige. Innen hun velger å dø, fremfor å lide mer av både reell smerte og funksjonssvikt og den systematiske ydmykelsen implisitt i en stigmatiserende diagnose, har hun møtt en rad av leger. De må alle forholde seg til det rådende helsepolitiske diktatet om å spare utgifter til «uverdige» trengende pasienter. Noen av dem er så veltilpasset at dette diktatet er deres karriere- og maktgrunnlag – disse har ingen problemer med følgende utsagn: «Människor kommer i kläm. Det är att säga nästan oundvikligt i varje samhällsförändring.» (Fredrik Reinfeldt, Aftonbladet 10. desember 2009). Andre leger vil ikke tilpasse seg og holder fast ved sin primære oppgave, nemlig å ta seg av det lidende mennesket som ber om hjelp. Men de merker systemets motstand og er i konflikt.

Det uunngåelige (oundviklig) lidende mennesket i medisinen (se undertittelen) er altså et problem, særlig når lidelsen har de medisinske navnene nakkesleng, kronisk smertesyndrom, diffus funksjonssvikt eller somatisering. Legene som ser på pasienten Johanna gjennom briller farget av en systematisk mistanke om «innbilte plager», og særlig hos kvinnelige pasienter, hører hennes fortelling og leser hennes kropp og journal inn i sin forforståelse. De ser bare det de ser etter.

Opplagt har forfatteren overtegnet arketyper av medisinsk skurk i flere utgaver, men noe stemmer: Deres iver i tjenesten overgår deres forpliktelser overfor mennesket de har foran seg. Nettopp dette fører til at de får smake sin egen medisin. Dette er nemlig også en bok om den lille og den store rettferdigheten. Den lille heter Scopolamin, og den store heter Afrononum Mucomaensis (funnstedet Mukoma i Afrika, nettopp!). Er denne boken også spennende for farmakologer og toksikologer? Ja, faktisk.

Anna Luise Kirkengen

Senter for helsefremmende arbeid
Akershus universitetssykehus

Imponerende om diabetes

Jannik Hilsted, Knut Borch-Johnsen,
Jens Sandahl Christiansen, red.

Diabetes

Sykdom, behandling og organisasjon. 2. utg.
403 s, tab, ill. København: Munksgaard
Danmark, 2011. Pris DKK 298
ISBN 978-87-628-1033-4

Dette er en viktig utgivelse om en sykdomsgruppe som har sterkt økende betydning i samfunnet, noe vi stadig blir minnet om gjennom medienes krigsoverskrifter om diabetes.

Denne andre utgaven er utvidet og meget fint ajourført på mange felt. Den dekker systematisk alle aspekter ved diabetes, og forfatterne er ledende eksperter på sine felt både i Danmark og internasjonalt.

Ved første gjennomlesning er jeg begeistret. Men beskrivelsen av formål og målgruppe gir meg et litt annet syn på saken. Boken «retter sig til alle inden for sundhedsvæsenet – specielt læger, sykeplejersker og terapeuter» og «vil forhåpentligvis kunne finde anvendelse på mange kliniske afdelinger og specielt i diabetesambulatoriene». Når jeg sitter på poliklinikken og skal ha hjelp til å behandle en pasient med type 2-diabetes, må jeg lese i en rekke kapitler for å kunne ta standpunkt til behandlingen. Det er data som tyder på at hvis klinikerne ikke får svar på sitt spørsmål i løpet av 2–3 minutter, så gir han/hun ofte opp! Jeg savner behandlingsalgoritmer eller i det minste skjemaer som gjør det lettere å orientere seg blant alle ikke-farmakologiske og farmakologiske behandlingstilbud som finnes. Dette gjør at boken ikke helt egner som en praktisk veiledning i hverdagen.

Det er interessant å reflektere over rollen for en tradisjonell lærebok som denne. Etter min mening er det ingen tvil om at Internett-baserte behandlingsretningslinjer, knyttet til pasientjournalen, er fremtiden. Helsedirektoratet har i sine nye retningslinjer kommet et stykke på vei (1), men finnene er, som så ofte på diabetesfeltet, foran med individuelle retningslinjer som virkelig gir gode råd (2).

Jeg er spesielt begeistret for enkelte kapitler. Blant dem er *At uddanne til livet med diabetes* av forskningssykepleier Vibeke Zoffmann. Hun skriver: «Vellykket diabetesundervisning handler mer om en opdagelsesprosess for pasienten end en overføring av viden fra profesjonell til pasient. Innsikt i pasienternes nuværende reaktion på diabetes er et nødvendig utgangspunkt for, at man som profesjonell kan understøtte en opdagelsesprosess, der styrker pasientens mestring av sykdommen. Kapitlet vil foreslå at *livsdygtighet med sykdommen* bliver det klare overordede mål man stiler efter».

Kapitlet *Graviditet hos kvinner med diabetes* av Elisabeth R. Mathiesen og Peter Damm er meget bra og oppdatert. Problemstillingen øker dessverre sterkt i vårt land. Også kapitlet om diabetisk fot er godt med mange praktiske råd.

Det viktigste nye kapitlet handler om organisasjon. Kapitlet er godt og viktig – med et klart budskap også til Norge.

Som konklusjon vil jeg gratulere våre danske kolleger med en imponerende bok.

Kristian F. Hanssen

Endokrinologisk avdeling
Oslo universitetssykehus

Litteratur

1. Diabetes: forebygging, diagnostikk og behandling. Nasjonale kliniske retningslinjer. Oslo: Helsedirektoratet, 2009. www.helsedirektoratet.no/diabetes [29.11.2011].
2. Diabetes. Current care summary. 27.9.2007. www.kaypahoito.fi/web/kh/suosituksset/naytaartikkelit/tunnus/ccs00032 [29.11.2011].